

NATIONAL INSTITUTE FOR HEALTH AND WELFARE

Avoim arviointi erityistilanteissa

Sami Majaniemi, THL

Sisällysluettelo

- (1) Erityistilanteita
- (2) Kriisien erityispiirteitä
- (3) Tiedontuotannon aikajana
- (4) Yhtäläisyyksiä
- (5) Aikajana: Vanhat hyvät konstit
- (6) Uudet teesit
- (7) Sosiaalisen median palveluja
- (8) Avoin arviointi
- (9) Opasnet-verkkotyötila
- (10) Opasnet, käyttö erityistilanteessa
- (11) Ongelmia ja ratkaisuja
- (12) Yhteenveto

1. Erityistilanteita

- Nokian vesikriisi
- Islannin tulivuorenpurkaus
- Meksikonlahden öljykatastrofi
- Sikainfluenssa-pandemia
- Fukushima ydinonnettomuus
- Pankkikriisi

2. Kriisien erityispiirteitä

- Kesto viikoista vuosiin
- Viranomaiset julkisuuden riepoteltavana, ristiriitaista informaatiota
- Asiantuntijoiden eriävät mielipiteet
- Tiedon salailu (yritykset, ”viranomaisefekti”)
- tiedonkulun katkokset, siiloutuminen
- Yleisön epäluottamus (tasapaino nopeuden, tarkkuuden välillä)

3. Tiedontuotannon aikajana

Toimintasuunnitelman
laatiminen yllätyksellisessä
tilanteessa

(lyhyt ajanjakso)

Poliittinen päätöksen-
teko

(keskipitkä ajanjakso)

Tieteellisen artikkelin
Kirjoittaminen

(pitkä ajanjakso)

Kysymys: Kuinka paljon kaikissa näissä näennäisesti erilaisissa tilanteissa voidaan hyödyntää samoja menetelmiä ja työkaluja

4. Yhtäläisyyksiä

- Tiedontuotantoharjoituksen mielessä vain käytettävissä olevan ajan määrä on erilainen, muuten voidaan hyödyntää samoja käytäntöjä
- Uuden luominen (analyysiprosessi)
- Vanhojen ratkaisujen ja kokemusten hyödyntäminen
- Kaikissa parannettavaa yhteistyön ja tiedon jakamisen suhteen

5. Aikajana: Vanhat hyvät konstit

- Nopeatempoisessa erityistilanteessa yhteisöllinen tiedontuotanto toimii vain osana vanhojen hyväksi havaittujen konstien kirjoa
- 'Kaavanomainen' kriisinhallintaprosessi säilyy jatkossakin

6. Uudet teesit

- Armeijamainen johtamistyyli vs. luova ongelmanratkaisu (vastaavat eri kysymyksiin)
- Yhteistyö
 - Tehostetusti ammattilaisten välillä
 - Havaintojen ym. informaation hyväksyminen 'ulkopuolisilta'
- Tiedonjakaminen uusin välinein (twitter, naamakirja jne.) tehostaa viestintää erit. viranomaisilta kansalaisille, mutta ei ratkaise yhteisöllisen ongelmanratkaisun haastetta

7. Sosiaalisen median palveluja

- Facebook vastaa kysymykseen ”mitä sinulle kuuluu?”
- Wikipedia vastaa kysymykseen ”mikä tämä asia on?”
- Opasnet vastaa kysymyksiin ”mitä tälle asialle voidaan tehdä?”, ”miten tämä ongelma ratkaistaan?”

8. Avoin arviointi

- on yhdessä vastausten hakemista yhteiseen ongelmaan (erit. vaikutusarviointi)
- voi hyödyntää niin viranomaisten kuin kansalaisten tietoja ja näkemyksiä
- voidaan toteuttaa monin tavoin. Tässä keskitytään työskentelyyn sosiaalisen median välinein painottaen wikipohjaista työskentelyä kaikille avoimessa verkkotyötilassa
- käsittää mm.
 - havaintoihin perustuvien tietojen keräämisen
 - tiedon analysoinnin
 - toimenpide-ehdotusten rakentamisen ja vertailun
 - seurannan

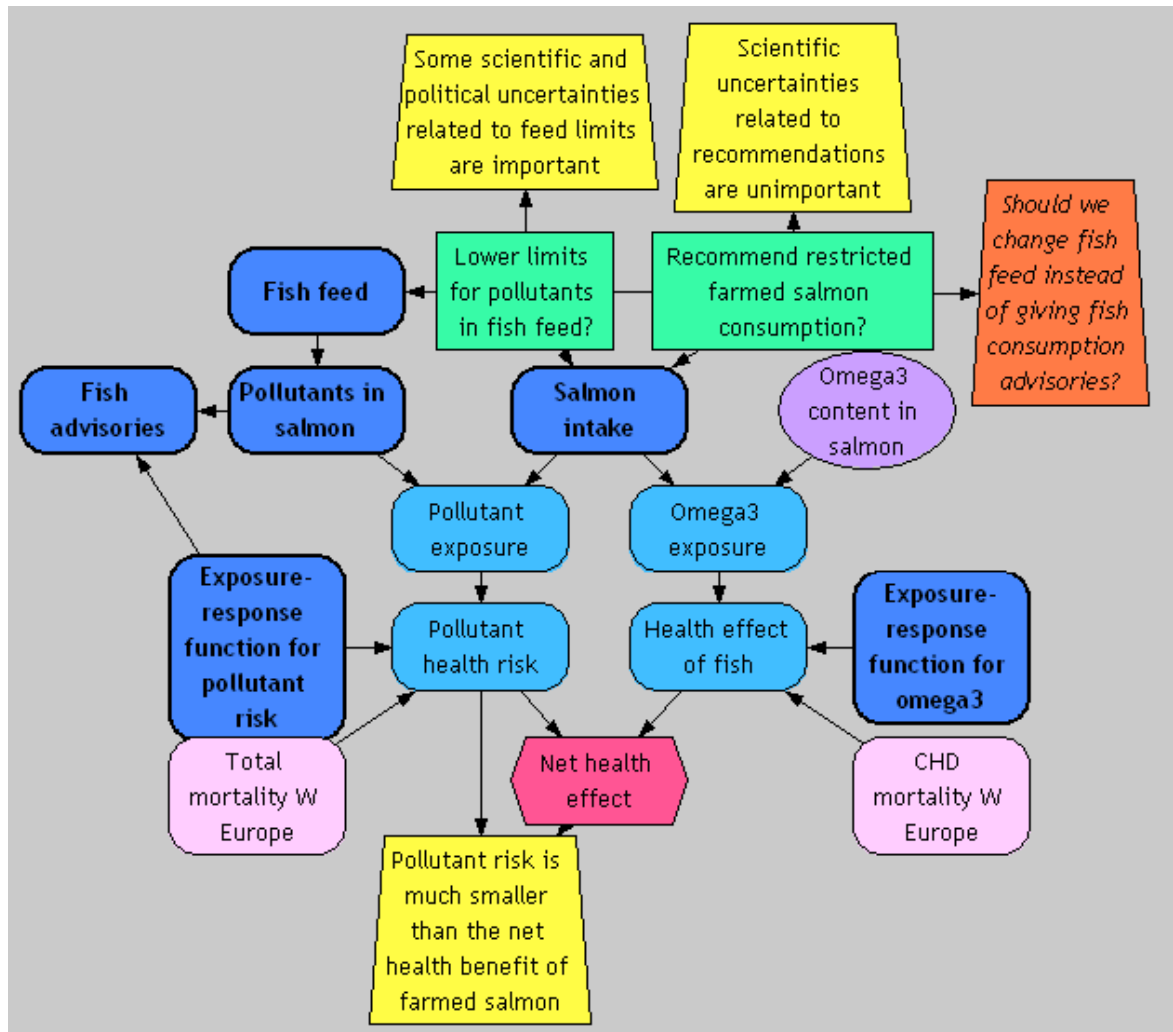

9. Opasnet-verkkotyötila (en.opasnet.org)

- Tarkoitettu avointen arviointien tekemiseen
- THL:n kehittämä ja ylläpitämä, ei virallista statusta
- Kaikille avoin
- Alunperin kehitetty ympäristöterveyden tarpeisiin
- Sisältää arviointeja mm. energiapolitiikasta, pienhiukkaspäästöistä, ilmastonmuutoksesta, liikenteestä, ydinonnettomuuksista (hyödyllistä tietoa sekä erityistilanteiden kannalta että yleisesti)
- Tukee mallipohjaista päätöksentekoa
- Useita työkaluja (wiki, tietokanta, simulointimallit, keskustelu ja kommentointi)

Mitä hyötyä on malleista?

- Mallinnus helpottaa vaihtoehtojen vertailua ja valintaa päätöksentekoa varten

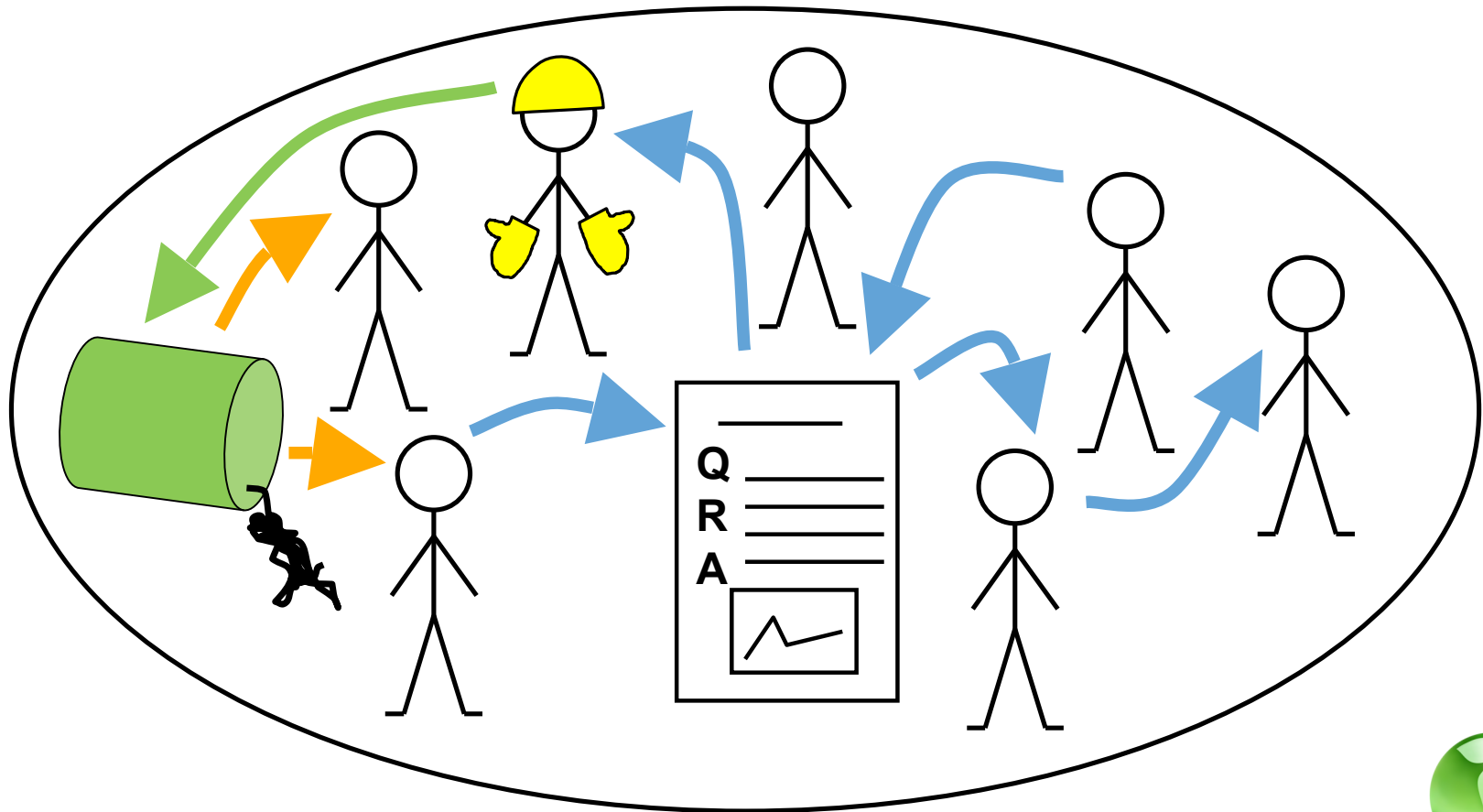

10. Opasnet, käyttö erityistilanteessa (1)

- Ideana keskittää tiettyä erityistilannetta koskeva tiedon kerääminen, analyysi ja jakelu yhdelle verkkosivustolle
- Ei korvaa olemassaolevia kanavia vaan täydentää niitä
- Yhden luukun järjestelmä josta kaikki toimijat voivat saada ajan tasalla olevan (saman) kokonaiskuvan.
- Kaikille (ml. ulkopuoliset asiantuntijat) avoin kokonaiskuva paljastaa, onko jotain tietoa jo käytettävissä ja onko jokin tekijä jo otettu toimenpiteissä/analyysissä huomioon
- Näkyvyyttä voidaan tarvittaessa rajoittaa kuten julkaisuoikeuksiakin
- Viranomaisten keskinäisen tiedonvaihdon väline
- Wikimäisyys helpottaa jälkiarvioinnin tekemistä ja tietojen uudelleenkäyttöä vastaavissa tilanteissa myöhemmin

Avoim arviointi: havainnot, informaation kerääminen, analysointi, toiminta, seuranta

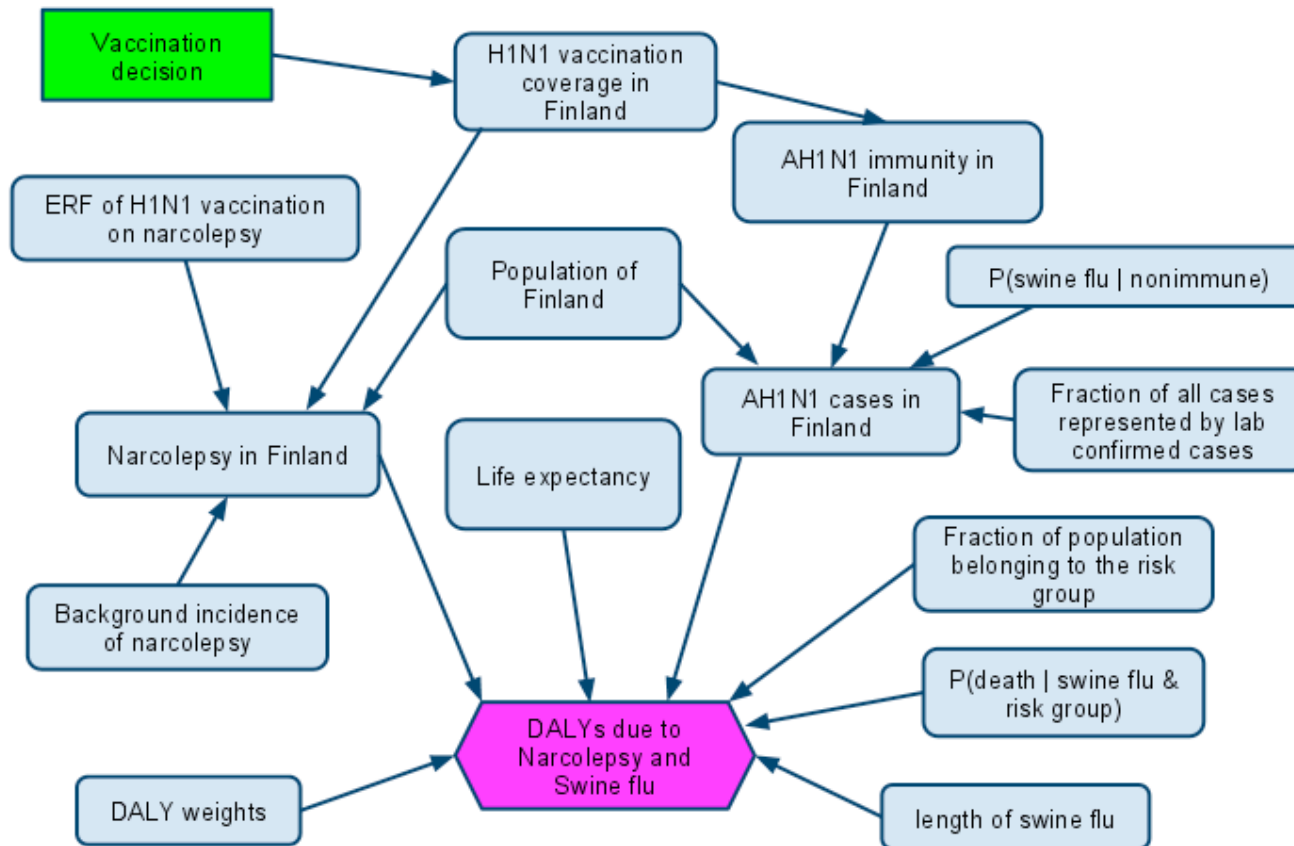

10. Opasnet, käyttö erityistilanteessa (2)

- Koordinaattori/tiedotusvastaava avaa (tilannehuone)sivuston verkkotyötilaan (Opasnet) ja laittaa sinne ensimmäiset perustiedot sekä sen millaista tietoa kaivataan lisää, milloin tieto on käytössä jne.
- Sivun URL jaetaan kaikille asianosaisille ml. tiedotusvälineet. Analyysiä varten voidaan perustaa myös erillinen sivu, joka ei ole avoin medialle.
- Keskustelua ja väittelyä (toimenpiteistä ym.) käydään erityistilannesivuun liittyvällä keskustelusivulla, josta koostetaan yhteenvetoa varsinaiselle tilannehuonesivulle
- Tietomäärän kasvaessa voidaan aiheita eriyttää omille alisivuilleen analyysin tehostamiseksi.
- Opasnetissä jo olemassa olevia analyyseja ja sivuja voidaan käyttää uuden vaikutusarvioinnin osana (esim. mallien uudelleenparametrisointi ja simulointi)
- Muiden kuin viranomaistoimijoiden havainnoille voidaan avata oma sivunsa (kanavansa), jotta hiljainen tieto saadaan käyttöön

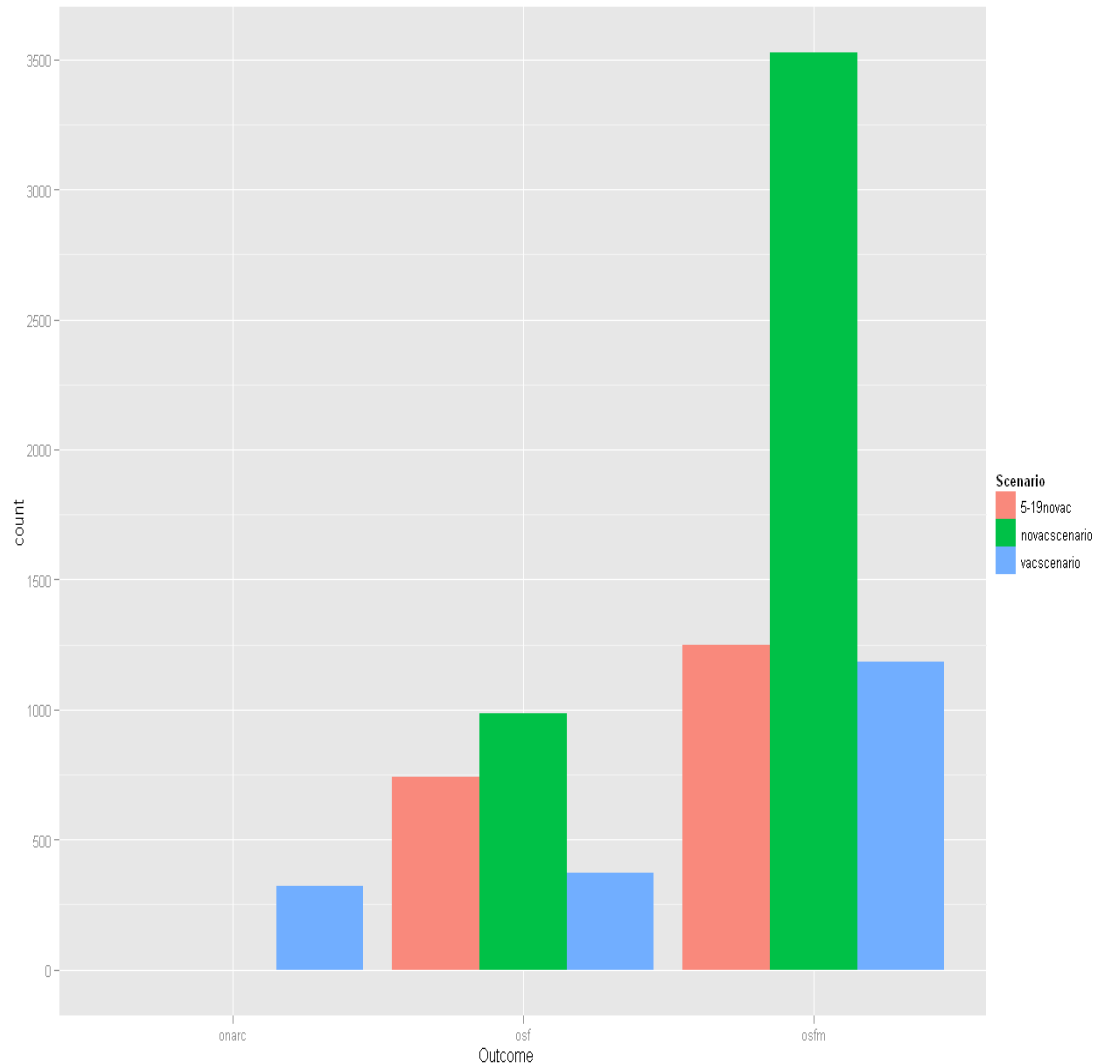
Esimerkki: sikainfluenssa-arviointi (1)

- Rakennettu yhteistyöllä (eri alojen ammattilaiset)
- Valmistelunopeus riittävä erikoistilanneanalyysiin
- Tieteellinen taso riittävä tieteelliseen julkaisuun

Esimerkki: sikainfluenssa-arviointi (2)

- Rakennettu yhteistyöllä (eri alojen ammattilaiset)
- Valmistelunopeus riittävä erikoistilanne-analyysiin
- Tieteellinen taso riittävä tieteelliseen julkaisuun

11. Ongelmia ja ratkaisuja (1)

- Mikä vika vanhoissa menetelmissä on?
 - Monet vanhoista käytännöistä on hyviä ja kokemuksen kautta toimivaksi osoitettuja. Niitä hyödynnetään jatkossakin.
 - Vanhoissa menetelmissä on se vika, että niiden avulla tieto kulkee huonosti paikasta toiseen, varsinkin 'kansalta' (muilta kuin viranomaisravainnoitsijoilta) viranomaisille. Myös viranomaisten välisessä viestinnässä on parantamisen varaa. Näitä ongelmia voidaan ratkaista sosiaalisen median käytännöillä
 - Mitä pitkäkestoisemmasta tiedontuotantoharjoituksesta on kyse (akuutti kriisi, poliittinen päätöksenteko) sitä enemmän on mahdollisuuksia ja syitä hyödyntää kaikkien asianosaisten panosta ongelman ratkaisussa. (Esim. fixmystreet.ca, erilaiset BigSociety -palvelut.) Tilannekuvan koostaminen crowdsourcing-periaatteella hyödyntämätön resurssi erityistilanteissa yleisesti.

11. Ongelmia ja ratkaisuja (2)

- Valtionhallinnolla on jo käytössä kokoavia kriisiviestintäpalveluja
 - Ei sellaista, joka mahdollistaa organisaatioiden ulkopuolisten kontribuutiot
- Wikipohjainen tiedonkeräys ei toimi, koska ihmiset eivät pysty hahmottamaan suuresta tekstimassasta olennaista
 - Materiaali jäsennetään sitä mukaa kun sitä syntyy
- Kaikki eivät pidä tekstuaalisesta kommunikaatiosta
 - Lyhyellä kontribuutiolla pärjää, helpompaa kuin raportin kirjoittaminen
 - Wiki vain tukee ja vetää yhteen eri tavoin kerättyjä tietoja, riittää siis että muutama aktiivi tekee päivitykset

11. Ongelmia ja ratkaisuja (3)

- **Byrokratia vain lisääntyy**
 - Raportit, loppuanalyysi voidaan helpommin koostaa wikhistoriasta
- **Kanavia on jo nyt liian monia**
 - Nopean kokonaiskuvan saamiseksi on hyödyllistä, jos tiedotusvastuussa olevat organisaatiot työskentelevät yhteisen tilannekuvakatsauksen parissa. Wikipediamainen työskentely takaa sen että kaikilla on sama informaatio joka on aina ajan tasalla
- **Ulkopuoliset päivitykset ovat epäluotettavia**
 - Päivitykset tulevat viranomaisten kautta viralliseen tilannekuvaan. Esim. silminnäkihavainnot ovat aina epäluotettavia ja samat 'huijauksen' elementit ovat mahdollisia myös perinteisemmissä tiedonkeruumenetelmissä

11. Ongelmia ja ratkaisuja (4)

- Nykyinen käytäntö, joka on suljetumpi, hidas (faktojen tarkistus) ja siten luotettavampi, on parempi kuin ehdotettu wikipohjainen menetelmä, joka on nopea ja siksi myös epäluotettava
 - Wikipohjaista avointa arviointia voidaan hidastaa samaan tahtiin kuin nyky menetelmääkin. Faktat voidaan tarkistaa yhtä perusteellisesti. Kuitenkin, nopeammasta ja kevyemmän kontrollin läpikäyneen materiaalin samanaikaisesta näkyvyydestä vähintäänkin viranomaistahoille voi olla yllättävää hyötyä reaktiivisuuden ja varautumisen suhteen
 - Suurelle yleisölle näkyvyyttä voidaan kontrolloida kuten nykyäänkin, mutta täysi läpinäkyvyys voi myös luoda suurempaa luottamusta viranomaisten toimintaa kohtaan kuin tiedon panttaaminen. Molemmissa tapauksissa huhuja lähtee kiertämään.

11. Ongelmia ja ratkaisuja (5)

- Virkamieheltä tai instituutiolta voi mennä maine, jos kommunikaatio ja analyysi on liian julkista
 - Uusi sosiaalisen median viestintäkulttuuri jakaa mainetta eri tavalla kuin vanha erityisesti nuorempien sukupolvien parissa.
- Kansa ei siedä 'epätäydellistä' tiedotusta
 - Kansa edellyttää kommunikaatiota, taustatietoa ja perusteita. Erityisesti yleisen koulutustason noustessa ja diginatiivien toimintaperiaatteiden yleistyessä viranomaistoiminnan kriteerit muuttuvat joka tapauksessa tasavertaisempaan suuntaan. Sama pätee poliittiseen päätöksentekoon.
- Kirjallisesti tehdyt virheet ovat raskauttavampia jos jokin menee pieleen
 - Vastuunkannon periaatteet tulevat muuttumaan myös juridisesti

12. Yhteenveto

- Viranomaisten kommunikointia ja vaikutusarviointia voidaan tehostaa wikipediamaisella sosiaalisen median käytöllä
- Lehdistölle ja kansalaisille voidaan tarjota sopiva näkymä tilannekuvan kehittymiseen. Lisäksi muiden kuin viranomaistoimijoiden hiljaista tietoa voidaan kerätä samaa instrumenttia käyttäen vaikutusarvioinnin tueksi.
- Yhteisöllinen tiedontuotanto voi hyödyntää samoja käytäntöjä ja työkaluja, joita tarvitaan myös tieteellisen tutkimuksen ja uudistuvan poliittisen päätöksenteon parissa

